

COVID-19 SÜRECİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİKLERİ: BİRLEŞİK KRALLIK ÖRNEĞİ

(Gender Inequalities in Covid-19 Process: Evidence from the United Kingdom)

Zehra HOPYAR¹

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 11.04.2021

Makale Kabul Tarihi: 18.10.2021

DOI: 10.53507/akademikdusunce.913572

ÖZ

İnsan hakları insanın yalnızca insan olmaktan kaynaklanan doğuştan sahip olduğu ve dokunulmaz haklarını ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı roller ve kalıplaşmış yargılar, bu haklardan istifade etmede kadın-erkek arasında ayrımcı sonuçlar doğurmaktadır. Bu doğrultuda küresel düzeyde toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler pandemi öncesinde önemli bir gündem maddesini oluştururken pandeminin ortaya çıkardığı koşullarda bu eşitsizlikler derinleşmektedir. Dünyanın tamamında pandemi sürecinde toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler, şiddet ve istismar artmıştır. Birleşik Krallık hem salgın başlangıcında “sürü bağışıklığı” yöntemini kullanacağını açıklayarak çoğu ülkenin aksine radikal bir karar almış hem de aşırı ilk uygulama kararı alan ülke olmuştur. Bu doğrultuda salgının ülkedeki toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri nasıl etkilediğinin ortaya konması çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Çalışmada internet yoluyla gerçekleştirilen veri analiz türlerinden olan ikincil araştırma benimsenmiştir. Pandemi kadınları ev içi şiddetin failleriyle eve kapanmak durumunda bıraktığından ev içi şiddet ve istismara maruziyetin artması, ev içi bakım hizmetinde kadınların erkeklerden daha fazla sorumluluk alması ve bunlardan dolayı mental sağlığın ve iş hayatının olumsuz etkilenmesi çalışmanın ana bulgularını oluşturmaktadır. Ev içi emek yükünün kadınların görünmez emeği olduğu ve Covid-19 pandemisinin bakım politikalarının önemini gösterdiği çalışmanın başka bir sonucudur.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Toplumsal Cinsiyet, Eşitsizlikler, Birleşik Krallık.

ABSTRACT

The concept of migration is a phenomenon that Human rights express the innate and inviolable rights of human beings that arise solely from being human. Gender-based roles and stereotypes create discriminatory consequences between men and women in taking advantage of these rights. In this respect, while gender-based inequalities at the global level constitute an important agenda item before the pandemic, these inequalities deepen under the conditions created by the pandemic. Throughout the world, gender-based inequalities, violence and abuse have increased during the pandemic process. The United Kingdom both made a radical decision, unlike most countries by declaring that it would use the "herd immunity" method at the beginning of the epidemic and became the first country to decide to apply the vaccine. In this direction, the main purpose of the study is to reveal how the epidemic affects gender-based inequalities in the country. Secondary research, one of the types of data analysis conducted via the internet, was adopted in the study. The main findings of the study are the increased exposure to domestic violence and abuse due to the pandemic causing women to be locked up at home with the perpetrators of domestic violence, women taking more responsibilities in domestic care than men, and the negative effects on their mental health and work-life as a result. It is another result of the study that the domestic labor burden is the invisible labor of women and the COVID-19 pandemic shows the importance of care policies.

Keywords: COVID-19, Gender, Inequalities, The United Kingdom.

¹ 100/2000 YÖK Doktora Bursiyeri, Sakarya Üniversitesi, SBE, Sosyoloji Bölümü, zehrahopyar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2028-9812.

2019 yılının son günlerinde Çin'in Wuhan kentinde başlayan ve zamanla tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi ile çok yönlü tedbirlerle mücadele edilmektedir. En etkili tedbirlerin başında gelen “fiziksel mesafe” sosyal izolasyon ile sonuçlanmakta, bu durumda tıbbi bir kararın gibi görünen bu önlemin nasıl sosyal alanı işaret ettiğini göstermektedir.

Salgınla mücadelede küresel ve ulusal ölçekte önlemlere başvurulmuştur. Uluslararası ulaşımın kısıtlanması, ticari ilişkilerin askıya alınması, okullar ve iş yerlerinin kapatılarak uzaktan eğitime ve çalışmaya devam edilmesi, sokağa çıkma yasakları gibi uygulamalarla karşılaşmıştır. Böylece bireylerin bir araya gelerek sosyalleşmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Tüm dünyada hâkim olan “Evde kal” sloganı ile insanın ev ile kurduğu ilişki dönüşmüş ve iş yeri, spor salonu gibi gündelik hayattaki bölünmüş tüm alanlar ev ile birleşmiştir. Fakat bu durum öncelikle “Ev herkes için güvenli midir?” sorusunu gündeme getirmiş ve bunu bir tık öteye taşıyarak “Ev içi şiddete ve istismara maruz kalanlar evde kalmaya devam edebilir mi?”, “Ev içi emek yükü eşit paylaşılıyor mu?” sorularını düşündürmüştür.

Kadın ve erkek kimliklerinin toplumsal bir kategori olarak inşa edilmesini ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı bireylerin toplumsallaşma sürecinde cinsiyet temelli bir ayrıma gidilmesiyle oluşmuştur. Toplumsal cinsiyete dayalı roller ve kalıplaşmış yargılar sahip olunan temel hakların kullanımında kadın erkek arasında eşitsizliğe neden olmaktadır. Hizmetlere erişimde, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında kadınlar yalnızca kadın olmalarından kaynaklanan çeşitli ayrımcılık örnekleriyle karşılaşmaktadır. Dünya genelindeki karar mercilerinin çoğunluğunu erkekler oluşturduğundan kadınların ev içi ücretsiz emeklerinin göz ardı edilmesi, istihdamda yüksek mevkilerde resmi veya resmi olmayan şekliyle kadın kotası ve daha düşük ücretle çalıştırılma gibi uygulamaların yok sayılması söz konusu olmaktadır.

Birleşik Krallık pandemisinin başında sürü bağışıklığı² uygulayacağını açıklayarak salgınla mücadelede kendini oldukça radikal bir konuma taşımıştır. Fakat devam eden süreçte artan vaka ve ölüm sayılarıyla bunun sürdürülebilir olmadığı görüldüğü için protestolara rağmen birden fazla kez ulusal karantina ilan edilmiştir. Ayrıca aşının kullanımına onay veren ilk ülke olarak da tarihe geçmiştir.

Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak toplumsal cinsiyet temelindeki eşitsizliklere karşı küresel düzeyde verilen mücadele süreçlerini gösteren feminist hareketlere değinilmektedir. Ardından Birleşik Krallık'taki COVID-19 sürecinden bahsedilmektedir. Son olarak ekonomik, ev içi ücretsiz bakım emeği, sağlık ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istismar başlıkları altında Birleşik Krallık'ta pandemisinin kadınlar üzerindeki etkileri açıklanmaktadır.

Birincil veriler haricinde kütüphanelerden, kitaplardan, tezlerden, makalelerden, istatistiklerden, ansiklopedilerden, sözlüklerden, raporlardan ve benzeri elde edilen verilere ikincil veriler denir. İkincil verilerin kullanılarak hazırlanan araştırma türüne de ikincil analiz denir. Çalışma ikincil verilerin analizine dayanır. İkincil veriler nicel ve nitel olabilmekte birlikte bazen aynı bazen farklı amaçlarla gerçekleştirilen birincil verilerin kullanılmasından oluşur. Yani bu yöntemde halihazırda internet üzerinde bulunan çeşitli veri türleri belirli bir

² Bir toplumda bağışıklık kazanmış bireylerin sayısının yeterli olmasıyla enfeksiyona açık diğer kişilerin korunması demektir. Yani bağışıklık kazanmış kişilerin bulaşı engelleyerek toplumdaki virüsle tanışmamış kişilerin korunması anlamına gelmektedir.

amaçla analiz edilmektedir. Çalışmada konuyla ilgili yapılmış ulusal ve uluslararası araştırma raporları, makaleler ve benzeri yayınlardan faydalanılmıştır.

1. Küresel Feminist Hareketler

Kadın hareketlerinin başlangıç noktasını oluşturan ve Fransız Devrimi'nin ilkelerini temel alan “*A Vindication of the Rights of Woman*” (Bir Kadın Hakları Savunusu) 1792’de Mary Wollstonecraft tarafından hazırlanmıştır. Bireylerin doğuştan sahip olduğu temel haklara ve herkesin eşit olmasına rağmen hegemonik siyasi ve toplumsal sistemin kadının erkekler karşısında eşitsizleştirildiği ve haklarının elinden alındığı bir tabloyu doğurduğunu ifade etmektedir.

Temel amacı kadınların özgürlüğü ve temel haklara erişebilmesi olan feminizm, kadın erkek arasındaki tüm toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasi eşit olma halini savunmaktadır. Dönemin feministleri 18. Yüzyılın en önemli gelişmelerinden olan insanların vazgeçilmez ve doğal hakları olduğu fikrinin kadınlara yönelik olumlu gelişmeler yaratacağını düşünse de fikri geliştiren ve uygulayan erkekler tarafından bu durum dikkate alınmamıştır (Donovan, 2019: 22). Temel hak ve eşit olma mücadelesi artan talepler ve yaşanan hak ihlalleriyle mücadele şeklinde devam etmiştir. 19. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar olan feminizmin tarihsel süreçleri genellikle üç gruba ayrılan mücadelelerden meydana gelmektedir.

Birinci feminist dalga temel hakların talebi üzerine inşa edilmiştir. Bu temel hak talepleri kamusal alan ve oy hakkı gibi temel meselelerdir. Buradaki esas iddia, kadınların da tıpkı erkekler gibi birer yurttaş ve aynı temel hak ve özgürlüklere sahip insanlar olmasıdır. Bu süreçte kadınların oy verme hakkı, özgürlükleri, eğitimde fırsat eşitliği hakkı, yönetimde yer alma hakkı gibi talepleri içeren çok sayıda bildiri ve benzeri dayanışma eseri ortaya konmuştur³ (Taş, 2016: 169).

Kadın-erkek eşitliğinin yasal çerçevede yer aldığı dönemlere denk düşen ikinci dalga sürecinde yasal teminatın varlığına rağmen günlük hayat pratikleri içindeki kadın-erkek eşitsizliklerinin temelinde yer alan toplumsal normların varlığına dikkat çekilmiştir. Temel hak ve eğitim imkânlarına erişebilen kadınların güvenli doğum gibi özel alanlar ve çalışma koşullarında köklü değişiklikler yaşanmadığını fark etmesi ile bu hareket başlamıştır. Yani kazanılan haklar kadınların hâlihazırda ikinci konumlarını değiştirmeye yetmemiştir. Bu dönemde ev içindeki eşitsiz rolleri sürdüren, cinsiyetçi sömürüyü artıran ve benzeri uygulamalarla bu ikincilliği sürekli pekiştiren ataerkil toplumsal yapının bunun ana nedenlerinin başında geldiğine inanılmaktadır. Bu talepler farklı sosyal ve siyasi kültürlere,

³ Bunların bir kısmı şunlardır: Seneca Falls Bildirileri, The Course of Popular Lectures Konferans Bildirileri, On The Nature of Knowledge (Bilginin Doğası Üzerine) adlı Konferans’ın bildirileri, Letters on Equality (Eşitlik Üzerine Mektuplar), Adress to the New York State Legislature (New York Eyaleti Kanun Koruyucuları Üzerine Söylevler), Solitude of Self (Benliğin Yalnızlığı), Akron Women’s Rights Convention (Akron Kadın Hakları Toplantısı), Women in the Nineteenth Century (19. Yüzyılda Kadın). İzleyen yıllarda yaşanan önemli gelişmelerin bazıları şu şekildedir: Kadınların haklarının korunması için 1946’da Birleşmiş Milletler (BM) Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuş ve aynı kurum tarafından 1948’de BM Evrensel Bildirgesinin cinsiyet ayrımı yapmadan kaleme alınmıştır. Kadın erkek eşitliğini geliştirmeye yönelik faaliyetleri yoğunlaştırmak ve kadınların ulusal ve uluslararası kalkınmaya katkısını artırmak amacıyla BM tarafından kadınların talebiyle 1975 yılı Uluslararası Kadın Yılı ilan edilmiştir. 1979 yılında BM’de Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi kabul edilmiştir.

yaşam tarzlarına, dünya görüşlerine sahip tüm kadınlar için yapıldığından “bilinç yükseltme” bu dönemde söz konusu olmuştur. Bilinç yükseltme ile kastedilen bilinç aşılardan ziyade kadınların her alanda var olan ikincil konumlarının sorgulanması ile kuramsallaştırılmasıdır. Bir başka deyişle bu dönemde ataerkil toplumun değişimi için önce kendilerinin değişmesi gerektiğini idrak eden kadınların bir araya gelişlerinin bilinç yükseltme toplantılarına dönüştüğüne tanık olunmuştur. Özel hayat, siyasi alan, kültür, toplum, ideoloji gibi tüm alanlardaki ataerkil yapılara son verilmesine yönelik mücadele süreçleri ikinci dalga feminizm hareketlerinin odak noktasını oluşturmaktadır.

1990’lı yıllara denk düşen üçüncü dalga feminizm temelde ikinci dalgadaki pratik ve algılara karşılık ortaya çıkmıştır. İkinci dalgada savunulan tek tip ve genelleyici bakış açısını reddederek kadınlara yönelik bireysel bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu doğrultuda üçüncü dalga feminizmde kadına şiddet, taciz, tecavüz, saldırı, cinsellik gibi kadınların gündelik hayatta karşılaştıkları mikro düzeydeki sorunlarla ilgilenilmektedir. Bu bireysel düzeydeki sorunlara duyulan ilginin altında yatan neden ise ikinci dalgadaki mutlak eşitlik algısının aksine farklılıkları önemseyen bir yaklaşımın varlığıdır. Ayrıca üçüncü dalga feministleri kadınların erkekler karşısındaki ikincil konumunu eleştirmenin yanında çevre sorunları, toplumsal eşitlik, adalet, kalkınma, güvenlik gibi konulara feminist bakış açısından yaklaşarak alternatifler üretmeyi denemişlerdir.

Tüm bu süreçlerden anlaşıldığı gibi kadınlar erkekler karşısında dezavantajlı oldukları her konuda mücadelede bulunmuş ve bu mücadele günümüzde de devam etmektedir. Aslında hayatın her anında ve bilhassa kriz anlarında bu mücadelenin önemi ortaya çıkmaktadır. İçinden geçtiğimiz Covid-19 pandemisinin kadınlar üzerindeki küresel etkisi bu mücadelenin ve bu alandaki çalışmaların önemine işaret etmektedir. Buradan hareketle çalışmanın devamında pandeminin kadınlar üzerindeki olumsuz etkileri ve Birleşik Krallık örneği özelinde yaşananlar anlatılacaktır.

2. Birleşik Krallık’ta Covid-19

Ocak ayının son günlerinde ilk vakanın çıktığı Birleşik Krallık ’ta salgından korunmaya yönelik kampanyalar düzenlenmiş ve risk seviyesinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Hükümetin baş tıp danışmanı Chris Whitty salgının üstesinden gelmek için içerme, gecikme, araştırma ve azaltma gibi dört temel hedeften oluşan bir stratejiden bahsetmiştir (bbc.com, 2020). Başlangıçta Birleşik Krallık yönetimi pek çok ülkenin aksine Çin uçuşlarını durdurumama, temas takip sistemine devam etmeme, sadece hastanede ve semptom gösteren kişilere test yapma gibi uygulamaları ve “sürü bağışıklığı” stratejisi ile salgının üstesinden gelinebileceğini düşünmüştür. Fakat hem 11 Mart’ta Dünya Sağlık Örgütü tarafından salgının “pandemi”⁴ ilan edilmesi hem de *Imperial College London* tarafından hazırlanan ve bu stratejinin 300 bine yakın ölümle sonuçlanabileceği uyarısı hükümetin önlemlere yönelik perspektifini değiştirmiştir (trthaber.com, 2021).

23 Mart’ta Başbakan temel ihtiyaçlar, zorunlu işe gidiş ve günde bir defa ile sınırlı olmak üzere spor yapma dışında sokağa çıkma yasağı ilan edildiği ve market, eczane hariç tüm ticari faaliyetlerin durdurulduğunu açıklamıştır (dw.com, 2020). Bu sokağa çıkma kısıtlaması üç hafta

⁴ Kıta veya dünyanın tamamına yayılan ve etki eden salgın hastalık anlamına gelmektedir.

daha uzatılmıştır. Yaz aylarını ortalama 500-1500 bandında günlük yeni vaka ile geçiren Birleşik Krallık 'ta Ekim ayının ilk günlerinde başlayan ciddi artış sürmüştü ve 5 Kasım 2020 itibarıyla Başbakanın “Evde kalın. Ulusal sağlık hizmetlerini koruyun. Hayat kurtarın.” çağrısıyla ikinci kısmi sokağa çıkma yasağı başlatılmıştır. Mart ayındaki ilk kısıtlamadan farklı olarak bu süreçte okullar ve üniversiteler açık kalmaya devam etmiştir (aa.com.tr, 2020). Bu hızlı artışın sebebi olarak Eylül ayında değişime uğradığı tespit edilen mutant virüs görülmüştür.

29 Ocak 2020'den itibaren günlük vaka sayılarının 50 binin üzerine çıktığı İngiltere'de Başbakan tarafından üçüncü kez sokağa çıkma yasağı getirildiği duyurulmuştur. Bu kısıtlama ile öncekilere benzer şekilde, alışveriş, iş, egzersiz ve tıbbi bir ihtiyacı karşılamak dışında evden çıkılmamasına, kreşler dışında tüm okullarda uzaktan eğitime ve restoranlar tarafından paket servise devam edilmesine, spor salonlarının kapalı kalmasına karar verilmiştir (bbc.com, 2021a).

Günümüze kadar üç ayrı kısıtlama dönemi geçiren Birleşik Krallık mart ayından bu yana aşamalı şekilde ulusal kısıtlamaları hafifletmeye başlamıştır. 8 Mart'ta okullar açılmış, 29 Mart itibarıyla bazı açık hava spor tesislerinin yeniden açılacağı ve farklı hanelerden altı kişilik grupların dış mekanlarda bir araya gelebileceği belirtilmiştir. Yurtdışı seyahat kurallarıyla ilgili 5 Nisan'da açıklama yapılacağı da eklenmiştir (t24.com.tr, 2021a).

Avrupa'nın tamamında görülen Covid-19 önlemlerine yönelik protestolarla farklı zamanlarda Birleşik Krallık 'ta da karşılaşılmış fakat artan vaka ve ölüm sayıları kısıtlamaları tamamen ortadan kaldırmaya engel olmuştur. Kötüleşen tabloya rağmen Birleşik Krallık, hem dünyada ilk aşılama faaliyetlerine başlayan ülkelerden biri hem de Pfizer/BioNTech tarafından geliştirilen aşıya ilk onay veren ülke olarak 8 Aralık'ta aşılama başlamıştır. Mart ayının sonuna kadar Birleşik Krallık'ın tamamında yaklaşık 30 milyon 151 bin 287 kişi aşılanmıştır. Hükümet aşı programına göre Nisan ayının ortalarına kadar 50 yaş ve üzeri herkesi, Temmuz sonuna kadar ise 18 yaş ve üzeri yetişkinlerin tamamını aşılama hedeflediklerini belirtmiştir (t24.com.tr, 2021b).

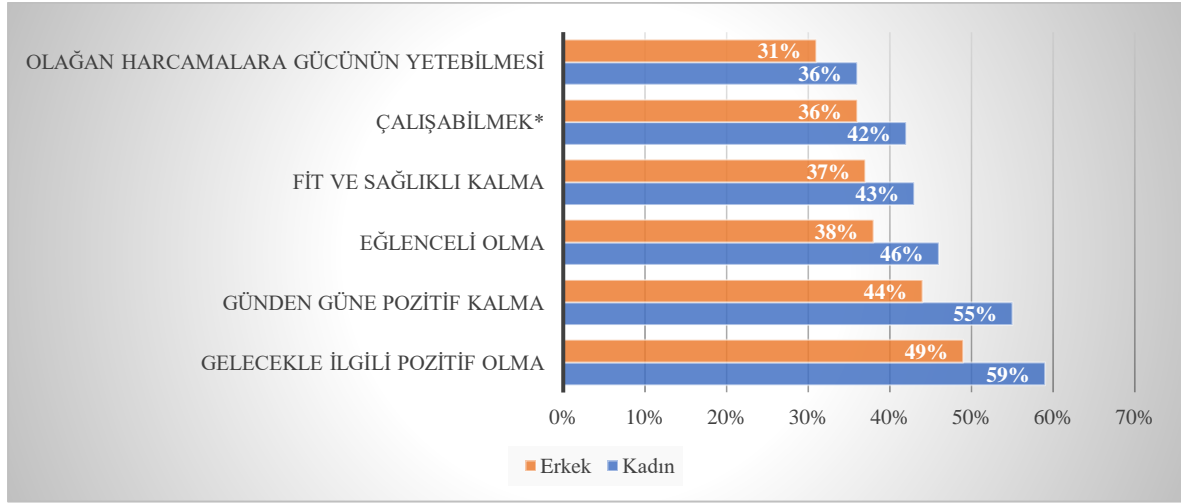
3. Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi

Covid-19 pandemisi gündelik yaşamı çok yönlü biçimde etkilemiştir. Bunlardan biri de kadınlar üzerindeki ekonomik ve sosyal etkileridir. Kriz anlarında hep olduğu gibi kadınların iş gücü piyasasındaki dezavantajlı konumlarının daha kötüleşmesi, ücretsiz bakım emeğinin artması ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istismarın yaygınlaşması söz konusudur. Ayrıca bu ihlallere yönelik müdahale yöntemleri de krizden etkilenmekte ve çoğu zaman etkisiz kalmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (*UN Women*) pandemiye yönelik alınan tedbir uygulamalarının kadınları ve genç kadınları nasıl ve ne yönde etkilediğini izlemektedir (*UN Women*). Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan bir çalışmaya göre pandemiden önce kadınlar hâlihazırda her gün yapılan 16 milyar saatlik ücretsiz işin yaklaşık dörtte üçünü yapmaktadır. Bir başka deyişle erkeklerin yaptığı her bir saatlik ücretsiz işe karşılık kadınlar üç saat çalışmakta iken bu durum pandemi sürecinde kadınlar aleyhine daha fazla değişim göstermektedir (Lungumbu ve Butterfly, 2020).

IPSOS (2020a) tarafından İngiltere’de 22-24 Temmuz tarihlerinde online gerçekleştirilen çalışmada 2 bin 152 çalışan ebeveyn ile görüşülmüştür. Pandeminin toplumsal cinsiyet bağlamında etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada kadınların ve erkeklerin belli başlı temalar çerçevesinde hayatlarını Covid-19 öncesi ile karşılaştırmaları ve bunların daha zor, daha kolay veya aynı ifadeleriyle değerlendirmeleri istenmiştir.

Grafik 1. Kadın ve Erkekler için COVID-19 ile Zorlaşan Gündelik Hayat Becerileri

Kaynak: IPSOS, 2020a: 3.

Buna göre pandemi öncesine kıyasla kadınlar ve erkekler için zorlaştığı düşünülen gündelik hayat becerileri gelecekle ilgili pozitif kalabilme, günden güne pozitif kalabilme, keyifli olmayı sürdürme, fit ve sağlıklı kalabilme, çalışmayı sürdürme ve olağan harcamalara gücü yetebilmektir. Her iki cinsiyet için bunlar zorlaşsa da her birinin kadınlar için daha çok zorlaştığı yukarıdaki grafikte görülmektedir. Kadınlar için gelecekle ilgili veya gün geçtikçe pozitif kalabilmenin erkeklere kıyasla oldukça zorlaştığı görülmektedir. Bu durumda kadınların toplumsal normlar çerçevesinde edindiği sorumlulukların yani ev içi ücretsiz emek, çocuk ve aile bakımındaki toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin payı büyüktür. Bunlara pandeminin neden olduğu olumsuz psikolojik etkinin eklenmesiyle ruhsal olarak kendini yenileyemeyen kadınlar her geçen gün daha depresif olmakta ve gelecekle ilgili kaygı düzeyini kontrol etmekte güçlük çekmektedir.

Pandeminin kadınlar üzerindeki etkisi yaşadıkları ekonomik sorunlar, ev içi ücretsiz emeğin artması, sağlıklarını olumsuz etkilemesi ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istismar temalarında, Birleşik Krallık örnekleriyle açıklanmaktadır.

3.1. Ekonomik Sorunlar

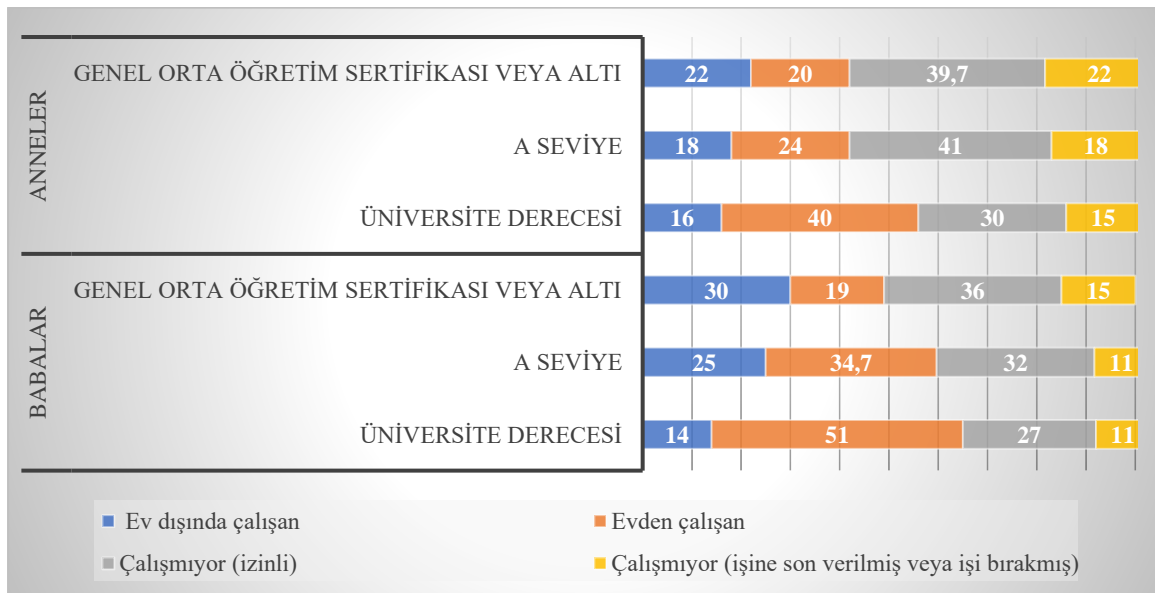
Pandemi ile dünyanın tamamında işletmeler küçülmek veya kapanmak zorunda kalmış, pazar ve tedarik zincirleri kesintiye uğramıştır. Bu durum çok sayıda kişinin işini kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tam ve yarı zamanlı şekilde uygulanan karantina önlemlerinin yaklaşık 2,7 milyar işçinin istihdamını etkilediğini belirtirken Uluslararası Para Fonu (IMF) da 2020 yılında küresel üretimde büyük bir daralmanın beklendiğinin altını çizmiştir (Bluedorn ve diğerleri, 2020). Bunun dolaylı sonucu da Covid-19’un küresel düzeyde ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin büyük olduğudur.

Dünya genelinde kadınların kayıt dışı sektörlerde çalıştırılma oranları erkeklere oranla yüksek olup aynı zamanda daha az güvenilir işlerde çalışmaktadır. Benzer şekilde kadınların daha az kazandığı ve dolayısıyla daha az tasarruf ettiği bir “dünya standardı” söz konusudur. Dolayısıyla Covid-19’un ekonomi ve üretimdeki etkilerini kadınlar erkeklerden daha fazla hissetmektedir (United Nations, 2020).

Pandemi nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilmesi sonucunda çocukların evde bakım ihtiyacı artmıştır. Ayrıca buna aile büyüklerinin artan ihtiyaçları da eklenmiştir. Bu şekilde artan bakım ihtiyacının “doğal muhatabı” olarak kabul edilen kadınların işe devam etmede sorun yaşadıkları ve olası işten çıkarmalarda kadınların erkeklerden daha fazla etkileneceği düşünülmektedir. Bu durum kadınların istihdamdaki dezavantajlı konumunu pekiştirerek kırılganlıkların artmasına neden olmaktadır. İşten çıkarılmalar esnasında ücretli izin veya sosyal koruma gibi politikalara kadınların sınırlı erişimi bulunduğu düşünüldüğünde bilhassa evin gelirinin yalnızca kadın tarafından karşılandığı örneklerde bu durum daha da önem kazanmaktadır.

Londra merkezli Mali Araştırmalar Enstitüsü (*Institute for Fiscal Studies*) tarafından 29 Nisan-15 Mayıs 2020 tarihleri arasında çocuklarıyla birlikte İngiltere’de yaşayan 4 bin 915 aile ile online anket çalışması gerçekleştirilmiştir (Andrew ve diğerleri, 2020). Bu çalışmada 4-15 yaş aralığında, farklı öğretim yılında çocuğu bulunan ve erkek-kadın şeklinde farklı cinsiyetten iki ebeveynli 3 bin 591 haneye odaklanılmıştır.

Grafik 2. Şubat 2020’de Ücretli Bir İşte Çalışan Ebeveynlerin Cinsiyet ve Eğitime Göre Güncel Çalışma Durumları

Kaynak: Andrew ve diğerleri, 2020:11.⁵

⁵ Genel Orta Öğretim Sertifikası veya altı (GCSE): Türkiye’den alınan lise mezuniyet diplomasına denk düşmektedir (General Certificate of Secondary Education). A Seviye: Lise eğitimini tamamlayıp üniversiteye devam etmek isteyen öğrencilerin katıldığı programa verilen addır (General Certificate of Education (GCE) Advanced Level). Grafiğin orijinalinde rakamlar belirtilmediğinden orijinal haline benzetilerek yaklaşık rakamlar kullanılarak bu grafik oluşturulmuştur.

İşini kaybetme oranları konusunda anne ve babalar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Andrew ve diğerleri tarafından gerçekleştirilen ve ücretli çalışan anne ve babaların karşılaştırıldığı çalışmada geçici olarak işlerini kaybetme oranları anneler için yüzde 34 iken babalar için yüzde 30; kalıcı olarak ise sırasıyla yüzde 16 ve yüzde 11'dir (Andrew ve diğerleri, 2020). Dolayısıyla kalıcı veya geçici fark etmeksizin annelerin işi bırakma veya işten çıkarılma oranları babalara göre daha yüksektir.

Yukarıdaki şekilde kadın-erkek ve eğitim seviyesi değişkenleri bağlamında çalışma ve çalışmalarının sonlanması durumlarının nasıl değiştiği gösterilmiştir. Eğitimden bağımsız olarak annelerin babalara göre çalışmayı bırakma olasılıkları daha yüksektir. Fakat özellikle daha az vasıflı anne ve babaların üniversite diplomasına sahip olanlara göre geçici veya kalıcı olarak çalışmayı bırakma olasılığı daha yüksektir (yaklaşık yüzde 15). Bunun en önemli nedeni vasıflı olmayı gerektiren işlerin evden daha kolay yapılabilir olmasıdır. Örneğin, GCSE veya daha düşük yeterlilikleri olanlarla karşılaştırıldığında üniversite eğitimi almış ebeveynlerin dörtte üçünden fazlasının evden çalıştığı görülmektedir.

Ayrıca çalışmanın sonlanması konusundaki cinsiyet eşitsizlikleri, her üç eğitim grubunda da açıktır. Çarpıcı biçimde cinsiyet farkı eğitim seviyesinin en altında ve en üstünde de benzerdir. Yüksek vasıflı annelerin işi bırakma olasılığı yüzde 9,2 iken GCSE ve altında eğitim almış olanlarda yüzde 8,8 olarak görünmektedir. Eğitim durumu fark etmeksizin kadınların erkeklere göre daha fazla işi bırakmalarının altında yatan en önemli nedenlerden biri ev içi sorumluluklarını paylaşacak birinin olmaması veya eşit biçimde paylaşamamalarıdır.

3.2. Artan Ücretsiz Bakım Emegi

Covid-19 ile mücadelede alınan önlemler kapsamında çocuklar uzaktan eğitime devam etmiş ve hastaneler öncelikli olmayan hasta kontrollerini ertelemiştir. Böylece okula gitmeyen çocuklar, yaşlılar ve hasta aile üyelerinin bakım ve sağlık ihtiyaçlarına yönelik talepler artmıştır. Bu da bakım ihtiyaçlarının “doğal muhatabı” kabul edilen kadınların gündelik hayatlarının etkilenmesiyle sonuçlanmıştır.

Pandemi öncesinde hâlihazırda kadınlar erkeklerden üç kat daha fazla ücretsiz bakım ve ev işlerine emek verirken, kadınlar günlük ortalama 4,1 saat, erkekler ise 1,7 saat harcamaktadır (United Nations, 2020). Yani pandemi döneminde bakım hizmetlerine duyulan ihtiyaç artmış fakat ihtiyacı gidermek için yapılan iş bölümündeki toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler korunmuştur.

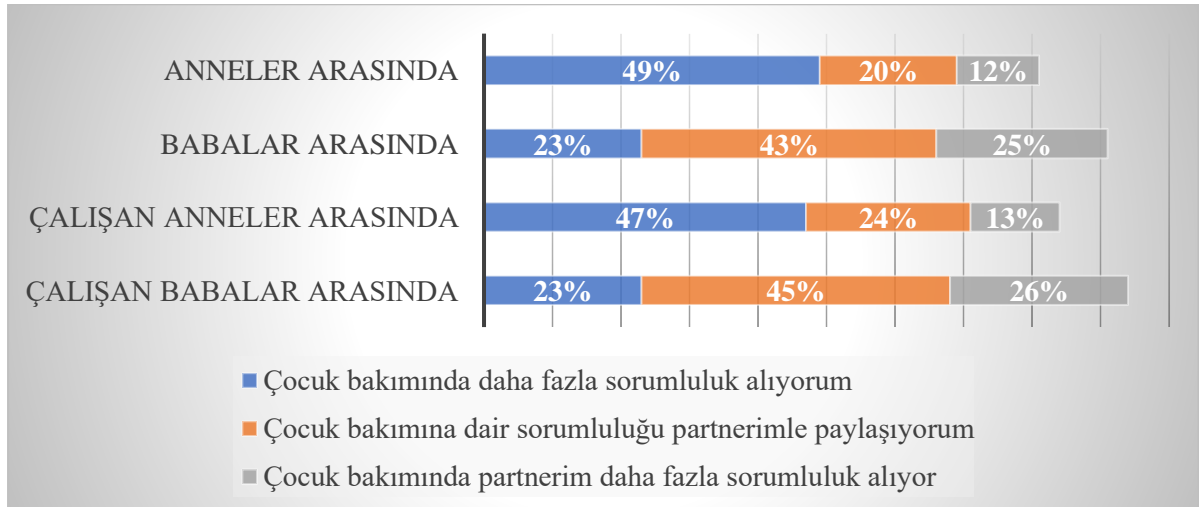
Unesco'ya göre Covid-19 nedeniyle okulların kapatılması sonucunda 1,52 milyar öğrenci (yüzde 87) ve 60 milyondan fazla öğretmen evden eğitime devam etmektedir (United Nations, 2020). Resmi ve gayri resmi çocuk bakımı sağlayıcıların azalması veya hizmet vermemesi ücretsiz çocuk bakım hizmetine talebi artırmaktadır. Hem istihdamın mevcut yapısı hem de sosyal normlar nedeniyle bu talebin muhatabı kadınlar olarak kabul edilmektedir. Kadınların uzaktan çalışmadığı durumlarda kadınların çalışma hayatlarının kısıtlandığı sonuçlarla karşılaşmaktadır. Geleneksel cinsiyet normları erkekleri evin geçiminden sorumlu kadınları ise ev işlerini yapması gereken kişiler olarak kabul etmektedir. Kadınların ev içindeki ücretsiz bakım emeğinin çoğu zaman resmi bir karşılığı olmasa da genellikle aileleri ayakta tutan, ülke ekonomilerini destekleyen ve sosyal hizmetlerin eksikliğini dolduran/destek olan bir yapıdan

söz edilmektedir. Ücretsiz işlerin çoğunu gerçekleştiren kadınlar, çoğu zaman ya ücretli bir iş için yeterli zaman ve imkana sahip olamamakta ya da ücretli işlerdeki alternatifsizlik nedeniyle uzun saatler ve zor şartlarda çalışmak durumunda kalmaktadır. Bu durumdaki kadınlar her iki şekilde de mali güvensizlikle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler, hükümetleri ve diğer yetkilileri ücretsiz işin varlığını kabul etmeye, ekstra aile izni, ücretli izin gibi önlemleri ve çocuk bakım merkezlerinin faaliyetlerinin sürekli olmasına yönelik uygulamaları hayata geçirmeye davet etmektedir (Lungumbu ve Butterly,2020).

IPSOS (2020b) tarafından Birleşik Krallık'ta yaşayan 18-75 yaş aralığında 2 bin 152 kişi ile online bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu 190'ı erkek 258'i kadın olmak üzere 449 çalışan aileye karşılık gelmektedir. Bu araştırma neticesinde elde edilen verilere göre İngiltere'de her on kişiden üçü karantina uygulamaları esnasında kadınların çocukla ilgili sorumlulukların çoğunu üstlendiğine inanmaktadır. Bu düşüncüyü paylaşan kadınların oranı yüzde 38 iken erkeklerin yalnızca yüzde 18'i buna katılmaktadır. Erkeklerin yarısı kadın ve erkeklerin çocuk bakımıyla ilgili sorumlulukları paylaştığına inanırken kadınlarda bu oran yüzde 36'ya tekabül etmektedir.

Araştırmada sorgulanan bir başka ilişki ise anne - babalar ve çalışan anne - çalışan babalar arasında çocuk bakımına dair sorumluluk paylaşımıyla ilgili olmuştur. Bu konudaki sorulardan biri "Karantina sürecinde çocuk bakımıyla ilgili sorumlulukları nasıl paylaştığınıza dair sizin düşüncenizi en iyi ifade eden cümle hangisidir?" şeklindedir. Annelerin neredeyse yarısı (yüzde 49) karantina uygulamaları sırasında çocuk bakımı konusunda daha fazla sorumluluk üstlendiğini ifade ederken babalarda bu oran yüzde 23'e karşılık gelmektedir. Babaların çocuk bakımına dair sorumlulukları partnerleriyle paylaştıklarını belirtme oranları (yüzde 43) kadınlarınkine (yüzde 20) göre iki kat daha fazladır. Çocuk bakımında partnerlerinin daha fazla sorumluluk aldığını kabul eden babaların oranı annelerin oranından iki kat daha fazladır; annelerin yalnızca yüzde 12'sine karşılık babaların yüzde 25'i içinden geçtikleri koşulları bu şekilde ifade etmektedir (IPSOS, 2020b). Görüldüğü gibi çocuk bakımı ile ilgili partnerler arasında eşit sorumluluk alma durumu söz konusu değildir.

Grafik 3. Anne- Babalar ve Çalışan Anne- Babalar Arasında Çocuk Bakımına Dair Sorumluluk Paylaşımı

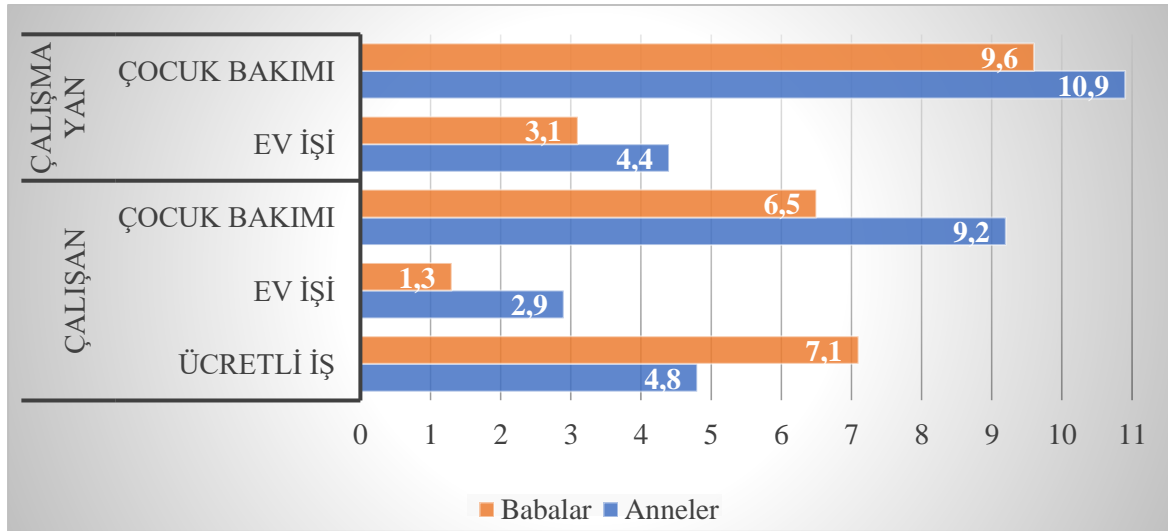

Kaynak: IPSOS Mori, 2020b.

Ayrıca yukarıdaki grafik annenin çalışma hayatında olması durumunda dahi sorumluluk paylaşımı noktasında bir eşitliğin söz konusu olmadığını göstermektedir. Çocuk bakımında partnerinden daha fazla sorumluluk aldığını beyan eden çalışan annelerin oranı yüzde 47 iken çalışan babalarda bu oran ancak yüzde 23'tür. Bunun tersi şekilde çalışan babalar partnerlerinin kendilerinden daha fazla sorumluluk aldığını kabul ettiklerini gösteren oran yüzde 26 iken çalışan annelerin bu oranı yüzde 13'tür (Ipsos, 2020b). Dolayısıyla çocuk bakımına dair sorumluluğu paylaşma noktasında çalışan anneler ile annelerin ifadelerine bakıldığında oranların birbirine çok yakın olduğu görülmekte yani kadının ücretli bir işte çalışıp çalışmamasından bağımsız ev işi ücretsiz emek yükü erkeklere oranla oldukça fazladır.

Londra merkezli Mali Araştırmalar Enstitüsü (Institute for Fiscal Studies) tarafından 29 Nisan-15 Mayıs 2020 tarihleri arasında çocuklarıyla birlikte İngiltere'de yaşayan 4 bin 915 aile ile gerçekleştirilen online anket çalışmasında da izinli olanlar da dahil olmak üzere çalışan ve çalışmayan anne - babaların çocuk bakımı, ev işi ve ücretli bir iş için ayırdıkları zaman sorgulanmıştır. Buna göre çalışmayan anne ve babaların çocuk bakımı ve ev işi için ayırdıkları zamanı işaret eden oranlar arasında farklılık bulunmakta ve her iki emek sürecinde de kadınların oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Andrew ve diğerleri, 2020). Bu durum çoğu zaman ücretli bir işte çalışmayan annelerin daha fazla ev işi sorumluluk aldığı ile ilişkilendirilerek açıklansa da aşağıdaki grafik bunun eksik bıraktığı yönleri işaret etmektedir. Yani çalışma durumundan bağımsız şekilde ev işi ve çocuk bakımına anneler babalara göre daha fazla zaman ayırmaktadır.

Grafik 4. Çalışan ve Çalışmayan Anne-Babaların Çocuk Bakımı, Ev İş ve Ücretli İş için Ayırdıkları Zaman

Kaynak: Andrew ve diğerleri, 2020:21.

Babaların ücretli bir işte çalışma oranı annelerinkinin neredeyse iki katıdır. Çalışan anneler ev işi ve çocuk bakımında çalışan babalardan daha fazla sorumluluk almaktadır. Ücretli bir işte çalışmayan anneler çalışan annelere göre daha fazla ev işi faaliyetleri sürdürmektedir. Babalar da ise durum ücretli bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre değişiklik göstermektedir. Ücretli bir işte çalışmayan babalar çalışanlara göre ev işi faaliyetlere neredeyse iki kat daha fazla zaman ayırmaktadır. Ücretli bir işte çalışan anneler ile çalışmayan babalar

belirtilen ev içi işlere benzer zaman ayırmaktadır. Burada bilhassa ücretli bir işte çalışan annelerin ciddi bir yüke sahip oldukları görülmektedir. Sonuç olarak bu durum pandemiye özgü olmaktan ziyade daha derin köklere sahip bir toplumsal cinsiyet meselesiyle ilişkilidir.

Aynı çalışmada ücretli bir işte çalışan anne ve babalar ile ev içinden veya dışından çalışanların ev içi faaliyetlere yönelik ayırdıkları zaman farklılıkları da kıyaslanmıştır. Fakat yukarıdaki örneklerle benzer şekilde ev dışında veya içinde fark etmeksizin kadınlar erkeklerden daha fazla çocuk bakımı ve ev işlerine zaman ayırmaktadır. Bu zaman ayırma durumunun ne kadarının kadınların isteğiyle ne kadarının onlara atfedilen sorumluluklar neticesinde gerçekleşmekte olduğu asıl tartışılması gereken meseledir.

3.3. Sağlık Konusunda Karşılaşılan Sorunlar

Kadınların kaliteli ve sistemli sağlık hizmetlerine, üreme ve anne sağlığı hizmetlerine, temel ilaç ve aşılarla ve benzeri tüm ihtiyaçlara devlet politikası kapsamında ücretsiz erişimleri özellikle de kırsal topluluklarda zor olmaktadır. Bunun yanında kısıtlayıcı sosyal normlar ve toplumsal cinsiyet kalıpları da çoğu zaman kadınların sağlık hizmetlerine erişimini sınırlandırmaktadır. Bireylerin rutin sağlık hizmetlerine erişiminin zorlaştığı pandemi koşullarında ise bilhassa kendilerine özgü ihtiyaçları olan kadınlar için sağlık hizmetlerine ulaşmak daha da güçleşmektedir (United Nations, 2020: 10). Kadın olmaya eklenen etnik köken, sosyo-ekonomik durum, yaş, engellilik, coğrafi konum gibi konuların yarattığı kesişimsellikler sağlık hizmetlerine erişimi doğrudan etkilemektedir.

Bazı meslek gruplarında kadınların yoğun olması onları daha riskli hale getirebilmektedir. Örneğin Boniol ve diğerlerinin (2019) çalışmasına göre dünyanın tamamında hemşire, ebe, toplum sağlığı çalışanları daha çok kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca temizlik, yemek, çamaşır gibi hizmetlerin sağlanmasından sorumlu sağlık personelleri de genellikle kadınlardan oluşmaktadır. Bu durum dünya genelinde kadınların virüse maruz kalma riskini artırmaktadır. Artan virüs yükü karşısında kişisel koruyucu ekipmana ve kadınların ihtiyaç duyduğu boyutlarda ekipmana erişimlerinde sorunlar yaşanabilmektedir (Boniol ve diğerleri, 2019).

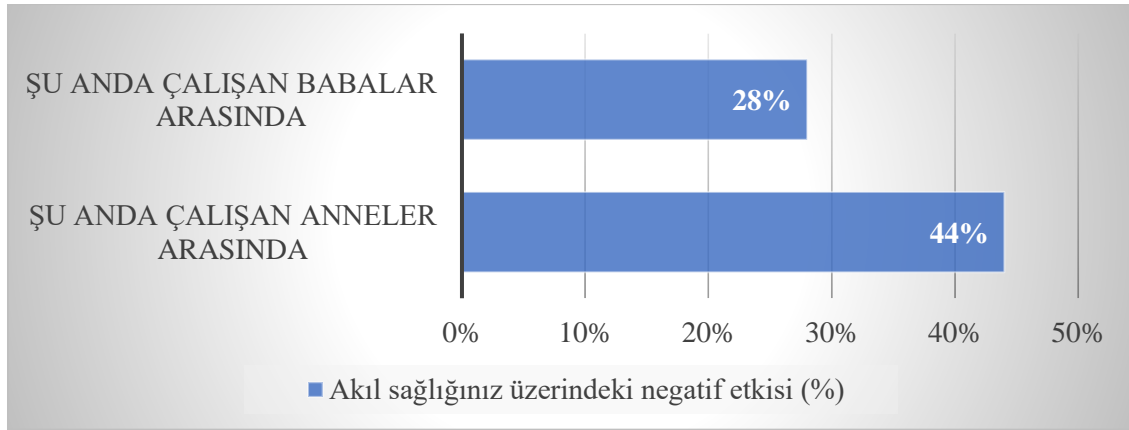
Anne sağlığı ve bakımı, çocuk sağlığı ve bakımı, cinsel sağlık ve üreme hizmetleri, kadına şiddetle ilgili hizmetler gibi uygulamaların kadınlar için erişilebilir kılınması kadın hakları ve refahı için merkezi öneme sahiptir. Pandemi nedeniyle pek çok şeyde olduğu gibi kadınların bu ve benzeri hizmetlere erişimde sorun yaşaması tüm dünyada anne ve bebek ölümlerinin artması ile hastalıkların şiddetlenmesine, ergenlik dönemi (adölesan) gebelik oranlarının yükselmesine ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların artmasına neden olmaktadır. Mesela doğum kontrol konusunun pandemiden nasıl etkilendiğine dair Birleşmiş Milletler'in altı ay içinde 47 milyon kadının doğum kontrol yöntemlerine erişemediği için yaklaşık yedi milyon istenmeyen gebeliğin gerçekleşeceğini düşünmesi örnek verilebilir (Buchholz, 2020). Bu bağlamda bazı ülkelerde doğrudan kadın sağlığına yönelik uygulamalar gündeme gelmiştir. Örneğin Birleşik Krallık hükümeti, kadınların kliniğe gitmek zorunda kalmadan evde kürtaj hapı almasına izin vermek için kürtajla ilgili düzenlemelerini değiştirmiştir (onhcr.org, 2020).

Pandeminin yarattığı kaygı durumuna kadınların ekonomik sorunları, ev içi artan bakım hizmetleri ve ev içi şiddet gibi sorunların eklenmesi nedeniyle süreçten kadın ve erkeklerin ruh sağlıkları aynı oranda etkilenmemektedir. Birleşmiş Milletler kadın birimince yapılan

açıklamaya göre pandemi ile artan iş yükünün özellikle kadınlar için yüksek düzeyde stres ve zihinsel sağlık sorunlarını içeren endişe verici etkilere sebep olduğu ortaya konmuştur (Lungumbu ve Butterly, 2020).

IPSOS (2020a) tarafından İngiltere’de 22-24 Temmuz tarihlerinde online gerçekleştirilen çalışmada 2 bin 152 çalışan ebeveyn ile görüşülmüştür. Araştırmadaki sorulardan biri olan “Covid-19 krizinin karantina uygulamaları da dâhil olmak üzere önümüzdeki on iki ay boyunca kişisel olarak olumlu veya olumsuz etkileyeceğini düşünüyor musunuz veya bir fark yaratmayacak mı?” ifadesine çalışan anneler yüzde 44, çalışan babalar yüzde 28 oranla ruh sağlıklarının negatif etkileneceği cevabını vermiştir.

Grafik 5. Akıl Sağlığınız Üzerindeki Negatif Etkisi (%)

Kaynak: IPSOS Mori(2020a: 10)

Söz konusu sorunu etkileyen birçok etkenin varlığına rağmen yukarıdaki grafikte görülen yüzde 16'lık boşluğun bize kadın ve erkeğin sosyal yapı içindeki durumlarına, kadınlık ve erkeklik kimliğinin oluşum sürecine yani toplumsal cinsiyetin etkilerine işaret ettiğini düşündürmektedir.

3.4. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve İstismarın Yükselişi

Pandemi öncesinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istismarın yüksek oranlarına pandemi koşullarının etkisi eklenince kadınlar için süreç daha kırılğan hale gelmektedir. Yani Covid-19 ile mücadele fiziksel mesafe, sosyal izolasyon, sokağa çıkma yasakları ve benzeri önlemlerle birleşerek küresel anlamda kadınlara yönelik şiddetin ve istismarın artmasına neden olmaktadır.

Birleşmiş Milletler küresel manada altı aylık karantina süreçlerinin 31 milyondan fazla cinsiyet temelli şiddetle sonuçlandığını, bu karantina süreçlerinin uzamasıyla 45 milyon ek vakanın gerçekleşeceğini belirtmektedir (Buchholz, 2020). Dünya Sağlık Örgütü de Avrupa devletlerinde, yakın partnerleri tarafından şiddete maruz kalan kadınlardan gelen acil aramalarda yüzde 60'lık bir artış olduğunu bildirmiştir (Mahase, 2020).

Birleşik Krallık'ta hükümet, Covid-19 ile ilgili olarak hane halkı izolasyonuna ilişkin kılavuzun "aile içi tacizden kaçmak için evin terk edilmesi gerektiğinde geçerli olmadığını" söylemiştir. Ayrıca bununla istismara uğrayan kişiler için hangi hizmetlerin mevcut olduğu veya

başka birinin aile içi istismara maruz kaldığından şüphelenildiğinde yapılması gerekenler konusunda rehberlik etmesi amaçlanmıştır (Home Office, 2021).

Beş yıllık suç ve Londra Metropolitan Polis Teşkilatı (MPS)'nden alınan iki yıllık acil durumlar için yapılan çağrı kayıtları verilerine dayanan 32 ilçesiyle Londra merkezine odaklanan bir analiz yapılmıştır (Ivancic, Kirchmaier ve Linton, 2020). Buna göre her yıl polis teşkilatınca 2,5 milyon çağrı alındığı ve bunların 170.000 (yüzde 7) kadarı aile içi istismar ile ilgili olduğu belirtilmiştir. 2019'da bu aramaların 900.000'i suça denk düşerken bunların yüzde 9,7'si aile içi istismarla ilgili olarak kaydedilmiştir. Sokağa çıkma yasağının başlamasından sonraki on bir hafta içinde MPS irtibat merkezleri 45.000 aile içi istismarla ilgili çağrı alırken aynı zamanda tüm çağrılarının yüzde 42,6'sını oluşturan 19.155 aile içi şiddet suçu kayıt altına alınmıştır. Bu sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönemde aile içi istismarın Londra'da en yaygın kaydedilen suç haline geldiği yine analizdeki çarpıcı noktalardan birine işaret etmektedir. Çalışmada aile içi istismarla ilgili çağrılardaki artışın üçüncü kişilerce rapor edilmesinden kaynaklandığı ile karşılaşılmıştır. Üçüncü kişilerce bildirilen aile içi istismar olayları sokağa çıkma yasağı başladıktan sonra 2019 yılındaki seviyelerine göre haftada ortalama 416 arama gerçekleşmiştir. Bir başka deyişle geçen yıla göre ortalama yüzde 30 artan vakaların üçüncü bir kişi tarafından bildirilmesi istismarcısıyla aynı evde sokağa çıkma yasağına maruz kalan kadınların yardım taleplerini de dile getiremediklerine işaret etmektedir.

BBC'nin haberine göre hükümet tarafından İngiltere ve Galler'de tecavüz ve aile içi istismar mağdurlarına yardım eden destek servisleri için ekstra 40 milyon poundluk bir fon ayrılmıştır. Bakanlar bu fonun daha fazla personelin istihdamı, yardım hatlarının genişletilmesi, uzaktan danışmanlık hizmetinin sağlanması ve siyah, azınlık etnik gruplar, LGBT+, engelliler gibi dezavantajlı topluluklara yardım etme konusunda uzmanlaşmış daha küçük kuruluşlara yer verilmesinde kullanılacağını belirtmişlerdir (2021b).

Kadınlara ve çocuklara yönelik aile içi istismarı durdurmak için çalışan ulusal yardım kuruluşu *Women's Aid* tarafından Covid-19'un istismara maruz kalan kadınların deneyimleri üzerine etkisini anlamak için bir araştırma gerçekleştirilmiştir (Davidge, 2020: 9-10).

Tablo 1. Covid-19'un şu anda İstismara Maruz Kalan Kadınların İstismar Deneyimleri Üzerindeki Etkisi (Haziran anketi)

Beyan	Toplam Cevap Veren, % (69)	İstismar Eden Kişiyle Yaşayanlar, % (31)
Covid-19, istismar deneyimlerini bir veya daha fazla şekilde etkiledi	% 91.3 (63)	% 93.5 (29)
Covid-19'dan bu yana		
Şiddet / istismar daha da kötüleşti	% 50.7 (35)	% 61.3 (19)
Sokağa çıkma yasağı sırasında daha çok korktum	% 52.2 (36)	% 54.8 (17)

Sokağa çıkma yasağı sırasında yardım isteyecek kimsem olmadığını hissettim	% 58.0 (40)	% 67.7 (21)
Sokağa çıkma yasağı kısıtlamaları nedeniyle arkadaşlarım ve ailem ayrılmama yardım edemez	% 31.9 (22)	% 32.3 (10)
Bir salgın sırasında barınakta yaşamaktan korkuyorum	% 21.7 (15)	% 35.5 (11)
Pandemi nedeniyle partnerimden / eski partnerimden ayrılmadığımı / ondan uzaklaşmadığımı hissediyorum.	% 30.4 (21)	% 48.4 (15)
Aile içi şiddet desteğine erişemedim.	% 15.9 (11)	% 25.8 (8)
Diğer etki (lütfen belirtiniz)	% 18.8 (13)	% 9.7 (3)
Salgının istismar / şiddet deneyimlerim üzerinde belirli bir etkisi olmadı	% 8.7 (6)	% 6.5 (2)
Cevaplanmayan soru	(5)	(10)

Kaynak: Davidge, 2020: 9.

Buna göre katılımcılardan cevap veren 46 kişinin dörtte üçünden fazlası (yüzde 76,1, 46'nın 35'i) istismarcısıyla daha fazla zaman geçirmek zorunda kaldığını ve yüzde 71,7'si (46'dan 33'ü) istismarcılarının yaşamları üzerinde daha fazla kontrole sahip olduğunu bildirdi. Halihazırda aile içi istismar yaşadığı tespit edilen katılımcıların yüzde 90'ından fazlası, Tablo 1'de görüldüğü gibi Covid-19 salgınının deneyimlerini en az bir şekilde etkilediğini söylemiştir. Özellikle istismarcılarıyla aynı evde yaşayanlar için yaşadıkları istismar durumu pandemi ile giderek kötüleşmiştir. Sokağa çıkma yasakları nedeniyle istismarcılarıyla daha fazla zaman geçirmek zorunda kalan kadınlar daha az yardıma başvurabildiklerini ve çaresiz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Covid-19 kapsamında alınan önlemler ve virüse maruz kalma kaygısıyla destek ağlarının daha az yardım edebildiğini de eklemişlerdir. Aynı gruptaki katılımcıların yüzde 32,3'ü ailesinin ve arkadaşlarının sokağa çıkma yasağı nedeniyle bulunduğu evden ayrılmalarına yardım edemediğini belirtmişlerdir.

Ayrıca kadınlara yönelik istismar ve şiddet konusunda çalışan destek hizmetlerinin de Covid-19 ile mücadele içinde olduğundan hizmetlerde aksamalar yaşandığı da unutulmamalıdır. İstismar, şiddet gibi suç içeren eylemlere ilk müdahalede bulunan kolluk kuvvetlerinin de süreçten kaynaklanan yoğunlukları artmakta ve zaman zaman öncelikleri değişmek zorunda kalmaktadır. Konuyla ilgilenen sivil toplum kuruluşları da olası Covid-19 maruziyetine karşı

mücadele içinde olmanın yanı sıra kaynakların durdurulması nedeniyle rutin yardımlarda aksaklık yaşamaktadır. Sığınma evlerinin sayılarının yetersizliği, personel eksikliği, sağlık merkezlerine dönüştürülmesi gibi sebeplerle ihtiyaç duyulan şekilde hizmet verememektedir. Tüm bunlar kadınların yaşadığı şiddet ve tüm kötü muameleleri görünmez kılarak yaşadıkları hak ihlallerini derinleştirmektedir.

Sonuç

Temel hak ve özgürlükler bağlamında kadınların erkeklerle eşit olma mücadelesi uzun bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler pandemi öncesinde de en önemli meselelerden biridir. Fakat pandemi ile var olan bu eşitsizlikler daha da derinleşmektedir.

Covid-19 ile mücadele kapsamında sosyal hareketliliği ve bir araya gelmeyi kısıtlayan tedbirlerle zaman zaman sokağa çıkma yasakları, uzaktan eğitim, evden çalışma gibi ev dışı aktivitelerin sınırlanması söz konusu olmuştur. Evde geçirilen zamanın artmasıyla kişilerin ev içi üretim alışkanlıkları değişmeye başlamıştır. Bu değişim iki şekilde anlaşılabilir. İlk olarak insanların evden çalışması veya işlerinden ayrılması/işlerine son verilmesi ile evde geçirilen süre değiştiğinden ev içi sorumlulukların da değişmesi beklenmektedir. Bir ev içi üretim alışkanlığı olarak bakıcı, temizlikçi, aile büyüklerinin desteği gibi dışarıdan alınan hizmetlerin pandemi tedbirleri çerçevesinde alınamaması veya pandeminin etkisiyle yaşanan mali sorunlar nedeniyle bu gibi hizmetlere bütçe ayıramaması ev içi üretimde sorumlulukların değişmesiyle sonuçlanmaktadır. İkinci olarak ise tüm aile bireylerinin evde zaman geçirmeye başlamasıyla çocuk bakımı, yemek, temizlik ve benzeri ev içi ücretsiz emeğin artması ve bu artış karşısında üretimdeki sorumlulukların yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Şüphesiz kişilerin iş gücü piyasasındaki konumları bu ev içi üretimdeki değişikliklerden etkilenecektir. Ev içi her türlü bakımı da içeren günlük hayatın sürdürülmesinin kadının görünmez emeği ile sağlandığı pandemi sürecinde tüm toplumlarda deneyimlenmiştir. Bu artan ev içi görünmez emeğe eklenen gündelik hayatın organizasyonu ve pandeminin etkileri ile kadınların “duygusal emek” yükü de artmıştır.

Artan ev içi ücretsiz emeğe eşlik eden gündelik sorumluluklar ve pandemi kaygısı kadınların ruhsal sağlıklarını da olumsuz etkilemektedir. Kaygı düzeylerinin yükselmesi, rutinlerinin değişmesi, duygusal emek yükünün artması ve benzeri nedenler daha çok depresif olmalarına sebep olmakta, sürecin uzamasıyla daha olumsuz bir tablo ile karşılaşmaktadır.

Değişen bu ev içi üretim alışkanlıkları sonucu evdeki sorumluluğu artan kadınlar çoğu zaman işlerinden ayrılmak zorunda kalmakta veya işten çıkarılacaklar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Yani kadınların çalışma hayatındaki dezavantajlı konumu pandemi sürecinde doğrudan olumsuz etkilenmektedir. Yoksulluk sınırında hayatlarını sürdüren ve evin geçimini sağlayan kadınlar bu süreçte daha olumsuz bir tabloyla karşı karşıya kalmaktadır.

Pandemide failleriyle aynı evde karantinaya giren kadınların yaşadığı şiddet ve istismar görünmez hale gelmiştir. Pandeminin koşulları kadınların yardım çağrısını ve sosyal politika uygulamalarını sınırlandırmıştır. Konuyla ilgilenen sivil toplum grupları ise kaynakların durdurulması veya yeniden tahsis edilmemesinden dolayı eskisi gibi yardımcı olamamaktadır. Sığınma evlerinin sayılarının yetersizliği, personel eksikliği, sağlık merkezlerine

dönüştürülmesi gibi sebeplerle ihtiyaç duyulan şekilde hizmet verememektedir. Tüm bunlar kadınların yaşadığı şiddet ve tüm kötü muameleleri görünmez kılarak yaşadıkları hak ihlallerini derinleştirmektedir.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı (AA) (2020). “İngiltere Bu Gece Karantinaya Giriyor”. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ingiltere-bu-gece-karantinaya-giriyor/2032291>. Erişim Tarihi: 18.12.2020.
- Andrew, A., Cattan,S., Costa Dias, M., Farquharson,C., Kraftman, L., Krutikova, S., Phimister, A. ve Sevilla, A. (2020).q “How Are Mothers and Fathers Balancing Work and Family Under Lockdown?”. Institute for Fiscal Studies. <https://www.ifs.org.uk/uploads/BN290-Mothers-and-fathers-balancing-work-and-life-under-lockdown.pdf>. Erişim Tarihi: 11.01.2021.
- BBC (British Broadcasting Corporation) (2020). “Coronavirus: More May Need to Self-Isolate to Stop Spread-NHS Boss”. <https://www.bbc.com/news/uk-51486131>. Erişim Tarihi: 11.12.2020.
- BBC (British Broadcasting Corporation) (2021a). “Covid-19: İngiltere'de Üçüncü Kez Ülke Genelinde Sokağa Çıkma Kısıtlaması İlan Edildi”. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55534411>. Erişim Tarihi: 25.01.2021.
- BBC (British Broadcasting Corporation) (2021b). “Covid-19: Rape and Domestic Abuse Support Services to Get Extra £40m”. <https://www.bbc.com/news/uk-55879102>. Erişim Tarihi: 13 Mart 2021.
- Bluedorn, J., Gopinath, G. ve Sandri, D. (2020). “An Early View of the Economic Impact of the Pandemic in 5 Charts”. IMF Blog. <https://blogs.imf.org/2020/04/06/an-early-view-of-the-economic-impact-of-the-pandemic-in-5-charts/>. Erişim Tarihi: 9.112020.
- Boniol, M., Melsaac,M., Xu, L., Wuliji, T., Diallo, K. ve Campbell, J. (2019). “Gender Equity in the Health Workforce: Analysis of 104 Countries”. Working paper 1. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311314/WHO-HIS-HWF-Gender-WP1-2019.1-eng.pdf?ua=1>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- Buchholz, K. (2020). “Massive Rise in Gender-Based Violence Expected in Prolonged Lockdowns”. Statista. <https://www.statista.com/chart/21566/global-rise-in-gender-based-violence-covid-19/>. Erişim Tarihi: 11.02.2021.
- Davidge, S. (2020). “A Perfect Storm: The Impact of the Covid-19 Pandemic on Domestic Abuse Survivors and the Services Supporting Them”. <https://www.womensaid.org.uk/wp-content/uploads/2020/08/A-Perfect-Storm-August-2020-1.pdf>. Erişim Tarihi: 08.02.2021.
- Donovan, J. (2019). Feminist Teori: Entelektüel Gelenekler. 12. Baskı. İletişim Yayınları. İstanbul.
- DW (Deutsche Welle) (2020). İngiltere’de Sokağa Çıkma Yasağı Getirildi. <https://www.dw.com/tr/ingilterede-sokağa-çıkma-yasağı-getirildi/a-52895278>. Erişim Tarihi: 07.12.2020.
- Home Office (2021). “Domestic Abuse: Get Help during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic”. <https://www.gov.uk/guidance/domestic-abuse-how-to-get-help>. Erişim Tarihi: 29.03.2021.
- IPSOS (2020a). “Gender Differences and the Impact of the Pandemic”. https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/202008/women_and_covid_.pdf. Erişim Tarihi: 25.01.2021.

- IPSOS (2020b). “Half of Mothers Say They Have Taken on More Childcare Responsibilities than Their Partners During Lockdown, Compared to Around a Quarter of Fathers”. <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/half-mothers-say-they-have-taken-more-childcare-responsibilities-their-partners-during-lockdown>. Erişim Tarihi: 18.12.2020.
- Ivandic, R. Kirchmaier, T. ve Linton, B. (2020). “Changing Patterns of Domestic Abuse during Covid-19 Lockdown”. Centre for Economic Performance. The London School of Economics and Political Science. <https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp1729.pdf>. Erişim Tarihi: 05.02.2021.
- Lungumbu, S. ve Butterly, A. (2020). “Coronavirus and Gender: More Chores for Women Set Back Gains in Equality”. BBC, <https://www.bbc.com/news/world-55016842>. Erişim Tarihi: 3.01.2021.
- Mahase, E. (2020). “Covid-19: EU States Report 60% Rise in Emergency Calls about Domestic Violence”. The BMJ. <https://www.bmj.com/content/bmj/369/bmj.m1872.full.pdf>. Erişim Tarihi: 13.03.2021.
- ONHCR (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner) (2020). “Covid-19 And Women’s Human Rights: Guidance”. https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/COVID19_and_Womens_Human_Rights.pdf. Erişim Tarihi: 20.11.2020.
- T24 (2021a). “İngiltere’de Covid-19 Kısıtlamaları Hafifletildi”. <https://t24.com.tr/haber/ingiltere-de-covid-19-kisiltlamalari-hafifletildi,942336>. Erişim Tarihi: 30.03.2021.
- T24 (2021b). “Birleşik Krallık'ta Covid-19'a Karşı Aşılanaınların Sayısı 30 Milyonu Aştı”. <https://t24.com.tr/haber/birlesik-krallik-ta-covid-19-a-karsi-asilananlarin-sayisi-30-milyonu-asti,942114>. Erişim Tarihi: 31.03.2021.
- Taş, G. (2016). “Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi”. Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. Akademik Hassasiyetler. 163-175.
- TRT Haber (2021). “İngiltere ve İsveç'in "Sürü Bağışıklığı Stratejileri" Başarısız Oldu”. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/ingiltere-ve-isvecin-suru-bagisikligi-stratejileri-basarisiz-oldu-546416.html>. Erişim Tarihi: 26.01.2021.
- UN Women. “COVID-19 and Gender Data Resources”. <https://data.unwomen.org/COVID19>. Erişim Tarihi: 21.03.2021.
- United Nations(UN) (2020). “Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women”. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_women_9_apr_2020_updated.pdf. Erişim Tarihi: 10.01.2021.